

Prolympia AB
556702-6454
info@prolympia.se

2022-03-16
Dnr 2020:8334

Beslut

efter kvalitetsgranskning om skolors hantering
av värdegrundsfrågor i undervisningen, med
fokus på kontroversiella frågor

Prolympia i Norrköpings kommun med
Prolympia AB som huvudman

Inledning

Skolinspektionen har med stöd av 26 kap. 19-20 § § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning på Exempelskolan avseende verksamhetens kvalitet inom hantering av värdegrundsfrågor i undervisningen med fokus på kontroversiella frågor. Granskningen är inriktad på ämnena samhällskunskap och biologi i årskurs 8 och 9 men behandlar också skolans övergripande värdegrundsarbete.

Kvalitetsgranskningens syfte är att bedöma hur skolans arbete med kontroversiella frågor främjar att eleverna utvecklar demokratisk kompetens, de värden och förmågor eleverna behöver för att verka som aktiva ansvarstagande medborgare.

Bedömningen görs i förhållande till de kvalitetskriterier Skolinspektionen satt upp i granskningen inom det granskade området (se bilaga 2). Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, kvalitetskriterier uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. En skriftlig redovisning av åtgärder begärs också av skolan.

Beslut:

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Prolympia Norrköping i följande utsträckning:

Arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi

Skolinspektionen bedömer att arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi *i hög utsträckning* främjar utvecklingen av demokratisk kompetens.

Skolans stödjande strukturer för lärarnas hantering av kontroversiella frågor

Skolinspektionen bedömer att Prolympia Norrköping *i hög utsträckning* har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

Utifrån framtagna kvalitetskriterier har Skolinspektionens utredning inte visat annat än att verksamheten inom de granskade områdena fungerar väl.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område

Arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen i biologi och samhällskunskap i årskurs 8 och 9 behandlar kontroversiella frågor på ett sätt som främjar utveckling av demokratisk kompetens.

I detta ingår att läraren arbetar för ett tillitsfullt klassrumsklimat. Läraren använder olika strategier för att hantera laddade frågor i undervisningen så att alla elever får möta och pröva olika argument. Läraren gör eleverna delaktiga genom att fånga upp vilka frågor som kan vara kontroversiella och viktiga för eleverna. I undervisningen kring laddade frågor ingår att eleverna får granska andras ställningstaganden kritiskt, analysera frågor utifrån flera perspektiv och själva ta ställning. I detta ingår också att undervisningen rymmer språkutvecklande moment.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att arbetet med kontroversiella frågor i samhällskunskap och biologi i *hög utsträckning* främjar utvecklingen av demokratisk kompetens.

Granskningen visar att lärarna använder olika strategier och metoder utifrån varje elevgrupps förutsättningar för att motivera och möjliggöra för alla elever att delta i diskussioner i klassrummet. Eleverna har möjlighet att påverka undervisningens innehåll och de vägleds av läraren i samtal och diskussioner. Lärarna använder både faktaunderlag och elevnära händelser i undervisningen för att stimulera eleverna till att kritiskt granska argument och ståndpunkter ur olika perspektiv.

Motivering

Förutsättningar för ett tillitsfullt klassrumsklimat

Elever motiveras till ett aktivt deltagande i diskussioner

Granskningen visar att lärarna använder olika strategier och metoder utifrån varje elevgrupps förutsättningar för att motivera och möjliggöra för alla elever att delta i diskussioner i klassrummet.

Eleverna uppger i intervjuer en skillnad mellan biologi- och samhällskunskapsundervisningen vad avser hur ofta diskussioner sker och hur eleverna får möjlighet att utveckla värderingar. Eleverna menar att samhällskunskapsämnet kanske lättare medger diskussioner och ställningstaganden, till skillnad från biologin där eleverna upplever att frågor är svårare att värdera. I intervjuer med lärarna bekräftas bilden av att samhällskunskapsundervisningen i större omfattning medger diskussioner som även initieras av elevernas engagemang. Däremot visar intervjuerna att lärarna söker möjligheter att diskutera, exempelvis genom ämnesintegrerad undervisning där perspektiv från naturvetenskap och religion tillämpas. Lärarna beskriver att detta ger eleverna möjlighet att värdera åsikter, ställningstagande och grunder för konflikter ur både ett vetenskapligt och ett känslobaserat perspektiv.

Lärarna i samhällskunskap och biologi arbetar medvetet för att låta både flickor och pojkar komma till tals i diskussioner och samtal om kontroversiella frågor. Av intervjuerna med lärare och elever framgår att lärarna använder sig av olika strategier och metoder för att samtliga elever ska vilja och våga uttrycka sig i klassrummet. Bland annat ges exempel på hur lärarna leder och navigerar diskussioner genom att fördela ordet och även hur eleverna får arbeta i mindre grupper, med värderingsövningar och med enskilda uppgifter både muntligt och skriftligt. Såväl lärare som elever återger i intervjuer hur åsikter och ställningstaganden bemöts med förståelse och respekt inom elevgruppen. I klassrumsdiskussioner framhåller både elever och lärare vikten av att separera fakta från känsla vilket ger eleverna verktyg att både formulera egna ställningstaganden och bemöta andras perspektiv.

Lärarna uttrycker en insikt i att de olika klasserna skiljer sig åt och att de medvetet anpassar arbetssätt och strategier för att möta eleverna. Vidare betonar lärarna vikten av en god relation med eleverna som förutsättning för ett öppet klassrumsklimat.

Lärarna ger utrymme för frågor som är viktiga för eleverna

Granskningen visar att eleverna har möjlighet att påverka undervisningens innehåll och att de vägleds av läraren i samtal och diskussioner.

Eleverna beskriver ett tillåtande samtalsklimat där kontroversiella frågor lyfts planerat av läraren men där eleverna också spontant kan lyfta frågor och tankar. Genom att ställa frågor till eleverna, lyssna på gruppdiskussioner och fånga elevers frågor och tankar i och utanför klassrummet görs eleverna delaktiga i undervisningen om kontroversiella frågor. Lärarna beskriver hur vissa diskussionsformer förbereds utifrån undervisningsinnehållet men att också spontana diskussionsämnen från eleverna ofta uppstår. Beroende på ämne och tillfälle gör lärarna medvetna ställningstagande om frågan ska lyftas direkt eller vid ett senare tillfälle. Eleverna bekräftar detta och beskriver också hur lärarna genast bemöter kommentarer som är kränkande eller strider mot värdegrunden. Samtidigt uppger några

flickor i elevintervjuer att diskussioner om feminism och kritiska förhållningssätt vid tillfällen leder till samförstånd i klassrummet, men att pojkar vid senare tillfälle ger uttryck för andra, i förekommande fall, kränkande åsikter när läraren inte är närvarande. Men Skolinspektionens intervjuer visar att lärarna värnar elevernas integritet genom att samtala enskilt med elever vid behov men bemöter också emotionella argument med stöd i etablerad forskning och olika tolkningsperspektiv. Vidare beskriver lärarna hur de ibland låter eleverna framföra kontroversiella åsikter i gruppform för att värna elevernas integritet.

Lärarna i biologi framhåller hur de ibland upplever hanteringen av vissa ämnen som känsliga och visar medvetenhet om hur undervisningsinnehållet kan beröra vissa elever på ett personligt plan. Bland annat resonerar lärarna kring hur de behöver undervisa om kost och hälsa för att inte öka risken för att elever utvecklar ätstörningsproblem. Vidare berättar lärarna hur det vetenskapliga perspektivet i avsnittet om fortplantning och kön ledde till värderingsbaserade diskussioner om könstillhörighet och identitet bland eleverna.

Kritiskt tänkande och perspektivseende

Undervisningen vägleder eleverna i att granska argument, tillämpa olika perspektiv och ta ställning

Granskningen visar att lärarna använder både faktaunderlag och elevnära händelser i undervisningen för att stimulera eleverna till att kritiskt granska argument och ståndpunkter ur olika perspektiv.

I Skolinspektionens intervjuer ger både elever och lärare exempel på uppgifter och arbetsområden där eleverna har övat på att granska andras ställningstaganden. I granskningen framkommer exempelvis att eleverna i biologiundervisningen har givits möjlighet att ur flera perspektiv analysera och därefter diskutera synen på genteknikens för- och nackdelar i ett framtidsperspektiv. Skolinspektionens granskning visar också att det generellt, som en röd tråd genom de båda granskade ämnena, erbjuds både faktaunderlag och ställningstaganden motiverade ur flera olika perspektiv.

Vidare har eleverna flera exempel på övningar där de fått sätta sig in i andra människors perspektiv, bland annat inom ramen för temaveckan om sex och samlevnad, men också i samhällskunskapsundervisningen. En lärare i samhällskunskap beskriver exempelvis hur "Instagram-upploppet", en händelse där unga flickor hängdes ut på Instagram, användes som bakgrund för att låta eleverna både uppleva och tolka en situation ur någon annans perspektiv och vilka juridiska förutsättningar situationen omgärdades av. Eleverna framhåller också exempel på hur de i samhällskunskapsundervisningen har möjlighet att initiera och delta i diskussioner där lärarna stödjer samtalet med både fakta och andra perspektiv. Exempelvis ut-

trycker eleverna hur ursprung och bakgrund från olika elever undersöks både utifrån olika länders och befolkningsgruppers perspektiv och historiska händelseförlopp.

Skolinspektionens granskning visar vidare att lärarna kompletterar det ordinarie undervisningsmaterialet med mer elevnära material från till exempel sociala medier, bloggar och musik för att undersöka information källkritiskt och öva eleverna i tolkning och värdering utifrån sammanhang och betydelse.

Lärarna beskriver också hur de arbetar språkutvecklande bland annat genom att läraren vägleder eleverna i att använda begrepp och formulera argument samt att eleverna ger och får feedback på texter där de analyserar frågor ur olika perspektiv.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet.

Skolans stödjande strukturer för lärarnas hantering av kontroversiella frågor

Här bedöms i vilken utsträckning skolan har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

I detta ingår att skolan har ett aktivt och systematiskt värdegrundsarbete som rymmer laddade och känsliga frågor. Skolledningen har kunskap om kontroversiella frågor på skolan och i omvärlden, vilket inkluderar beredskap för frågor som kan komma att bli aktuella att hantera. Skolledningen har också en god bild av hur lärarna arbetar inom området och vilket behov av stöd som kan finnas. I detta ingår att skolan har ett gemensamt förhållningssätt kring hur laddade frågor bör hanteras i undervisningen. Det ingår också att lärarna har möjlighet till gemensam reflektion kring undervisningen och kollegialt lärande eller annan kompetensutveckling vid behov.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att Prolympia Norrköping i *hög utsträckning* har stödjande strukturer som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen.

Granskningen visar att skolan har ett aktivt värdegrundsarbete som rymmer svåra frågor och att skolledningen har en aktuell bild av kontroversiella frågor genom arbetet i olika forum som kompletterar varandra. Skolledningen har etablerat en organisation och ett arbetssätt där uppgifter och information sprids ömsesidigt mellan skolledningen och lärarna. Lärarna får stöd i arbetet med kontroversiella frågor

utifrån sina individuella behov från både skolledningen, elevhälsan och trygghets-teamet. Vidare har skolan organiserat arbetslag och ämneslag där lärarna diskuterar didaktiska frågor och reflektera tillsammans för att utveckla hanteringen av kontroversiella frågor.

Motivering

Prioritering på skolövergripande nivå

Kontroversiella frågor fångas upp i skolans värdegrundsarbete och den organisatoriska helheten ger beredskap att hantera dem

Granskningen visar att skolan har ett aktivt värdegrundsarbete som rymmer svåra frågor och att skolledningen har en aktuell bild av kontroversiella frågor genom arbetet i olika forum som kompletterar varandra.

Av Skolinspektionens intervjuer framgår att skolans trygghetsarbete utgår från skolans likabehandlingsplan som uppdateras årligen. Likabehandlingsplanen ligger till grund för ett aktivt värdegrundsarbete där trygghetsteamet, som möts en gång i veckan med representanter från samtliga årskurser, är det centrala forumet att identifiera och hantera frågor som rör sig på skolan bland eleverna. Parallellt med trygghetsteamets arbete genomförs även enkätundersökningar, så kallade temperaturmätningar, var sjätte vecka med eleverna avseende trygghet och studiero inför skolans elevhälsomöten (EHM) där rektor, elevhälsans personal och lärare deltar. Elevhälsoteamet träffas varje vecka och enligt representanter för elevhälsan och rektor lyfts värdegrundsfrågor frekvent även i detta forum. I intervjuer är såväl rektor, lärare och ansvariga för trygghetsarbetet som elevhälsan överens om skolans systematiska arbete och organisation och framhåller entydigt hur dessa forum hanterar värdegrundsarbetet och arbetet med kontroversiella frågor. Exempelvis beskriver rektor insatser för enskilda elevgrupper men också att temaveckor identifierats utifrån behov. Av intervjuer framgår vidare att skolan strävar efter att arbetslagen löpande över året ska diskutera och utveckla arbetssätt och metoder för att hantera kontroversiella frågor.

Rektor leder och fördelar ansvar med insikt i lärarnas individuella kompetens

Granskningen visar att skolledningen har etablerat en organisation och ett arbets sätt där uppgifter och information sprids ömsesidigt mellan skolledningen och lärarna.

Rektorn har en god bild av lärarnas kompetens, vilka utbildningar de har gått och hur kontroversiella frågor hanteras i klassrummet. I intervju uppger rektor att skolledningen genom deltagande i EHT, EHM och trygghetsteamet får insikt i hur kontroversiella frågor hanteras av lärarna. Vidare har rektor tillgång till lektionsplaneringar och genomför regelbundet lektionsbesök och besök i ämnes- och arbetslag. Därmed har skolledningen en god bild av lärarnas kompetens och vilka frågor som är aktuella bland eleverna vilket gör att rektor kan sprida medvetenheten om aktuella frågor till lärarna.

Rektor beskriver i intervju med Skolinspektionen hur ansvar och förväntan förmedlas via APT och övriga ovan beskrivna forum. Vidare diskuteras undervisningen och eventuella kompetensutvecklingsbehov under medarbetarsamtalen. Såväl lärare som rektor framhåller en tydlig ansvarsfördelning. Lärarna har rektors förtroende att hantera kontroversiella frågor i undervisningen men förväntas söka stöd i de fall de känner osäkerhet.

Vägledning och stöd

Lärarna ges stöd i arbetet med kontroversiella frågor

Granskningen visar att lärarna får stöd i arbetet med kontroversiella frågor utifrån sina individuella behov från både skolledningen, elevhälsan och trygghetsteamet.

Lärarna beskriver i intervjuer att arbetsklimatet på skolan är tillåtande både mellan lärarkollegor men också mot skolledningen och mot övriga yrkesgrupper på skolan. Vidare beskriver lärarna möjligheter till kompetensutveckling, både vad gäller kontroversiella frågor i stort men också kopplat till sitt undervisningsämne. Exempelvis nämns i intervjuerna en lärare som utbildats i sex och samlevnad men som undervisar i ett annat ämne. Elevhälsan och trygghetsteamet möter arbetslagen på EHM kontinuerligt och kan stödja lärarna genom handledning vid behov. Om kompetens för stöd saknas på skolan beskriver elevhälsans personal och trygghetsteamet i intervjuer att resurser utanför skolan engageras för att möta lärarnas behov.

Gemensam utveckling av undervisningen

Goda möjligheter för lärarna att diskutera didaktiska frågor

Granskningen visar att skolan organiserat arbetslag och ämneslag där lärarna diskuterar didaktiska frågor och reflektera tillsammans för att utveckla hanteringen av kontroversiella frågor.

Lärare i både biologi och samhällskunskap beskriver i intervjuer ett väl fungerade kollegialt samarbete som genomförs i flera forum. Framförallt nämns arbetslag och ämneslag. Men även samarbetet med elevhälsan och trygghetsteamet i EHT och EHM utgör forum för utveckling och kunskapsspridning där kontroversiella frågor och hanteringen av dessa regelbundet hanteras. Lärarna i biologi beskriver under intervjun med Skolinspektionen hur gemensam planering i ämneslaget omfattar förberedelser och identifiering av möjliga diskussionsämnen bland eleverna. Efter genomfört utbildningsmoment utvärderas undervisningen i ämneslaget för att på så vis gemensamt utveckla hanteringen av kontroversiella frågor. Därigenom ges lärare som kan känna sig osäkra inför ett utbildningsmoment stöd i det kollegiala lärandet. Erfarenheter och kompetensutvecklande insatser sprids i lärarkollegiet och ämnesöverskridande planering av tematiska moment ger eleverna verktyg att utveckla och analysera perspektiv och formulera egna argument.

Skolinspektionen har inte identifierat något utvecklingsområde inom bedömningsområdet.

På Skolinspektionens vägnar

Beslutet har fattats av Karin Lindqvist

I den slutgiltiga handläggningen av ärendet har även Elisabeth Hejman, föredragande och Ulrika Sutorius, utredare och Ana-Maria Koci Spång, utredare deltagit.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Intervjuerna genomfördes via videolänk den 25 och 26 januari samt den 1 februari 2022 av utredarna Elisabeth Hejman och Ulrika Sutorius.

Prolympia har 489 elever och är belägen i Norrköpings kommun med Prolympia AB som huvudman. På Prolympia arbetar totalt sju behöriga lärare i biologi och åtta behöriga lärare i samhällskunskap samt en obehörig lärare i biologi (färdigutbildad december 2022) och en obehörig lärare i samhällskunskap (vikarie för föräldraledig behörig lärare).

Vid Prolympia Norrköping har rektor ansvar för värdegrundsarbetet.

Bilaga 2: Underlag för bedömning tematisk kvalitetsgranskning

Vid granskningsbesöket inhämtas information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten. Värderingarna i detta beslut grundar sig på:

- Fyra gruppintervjuer med elever
- Tre gruppintervjuer med lärare
- En intervju med rektor
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från skolan och dels den officiella statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från besöket för faktakontroll.

Bedömningsområden

Som underlag för bedömningarna har Skolinspektionens utredare använt sig av framtagna kvalitetskriterier, vilka är utformade i enlighet med forskning och beprövad erfarenhet.

Inom respektive område granskas följande:

Frågeställning 1

I vilken utsträckning hanteras kontroversiella frågor i undervisningen i samhällskunskap och biologi i årskurs 8-9, så att det främjar utveckling av demokratisk kompetens?

Kvalitetskriterier

Förutsättningar för ett tillitsfullt klassrumsklimat

Lärarna arbetar aktivt för att främja ett öppet klassrumsklimat, så att pojkar och flickor vill och vågar yttra sig, även i kontroversiella frågor.

Kritisk tänkande och argumentation

Lärarna arbetar medvetet för att uppmuntra och utmana pojkar och flickor att kritiskt granska egna och andras ställningstaganden och grunderna för dem, även i kontroversiella frågor.

Perspektivseende och etiska ställningstaganden

Lärarna arbetar medvetet för att låta pojkar och flickor möta/pröva/analysera olika perspektiv på kontroversiella frågor och göra en bedömning, så att frågorna ges en allsidig belysning och eleverna tränas och utmanas i att se frågorna på flera nya sätt.

Frågeställning 2

I vilken utsträckning finns stödjande strukturer och andra förutsättningar som främjar lärarnas hantering av kontroversiella frågor i undervisningen?

Kvalitetskriterier

Prioritering på skolövergripande nivå

Rektorn har ett strategiskt och aktivt värdegrundsarbete där arbetet med kontroversiella frågor ingår, så att skolan som helhet arbetar utifrån ett gemensamt förhållningssätt kring dessa frågor.

Vägledning och stöd

Lärarna ges vägledning, stöd och kompetensutveckling, så att de känner sig trygga och inte undviker olika kontroversiella frågor i undervisningen.

Gemensam utveckling av undervisningen

Lärarna utbyter erfarenheter och reflekterar tillsammans över utmaningar och lärodomar i undervisningen, så att deras didaktiska strategier och metoder gällande hantering av kontroversiella frågor utvecklas.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida:

<https://www.skolinspektionen.se/aktuellt/granskningar-pa-gang/skolans-hantering-av-vardegrundsfragor-med-fokus-pa-kontroversiella-fragor/>

Bilaga 3: Författningsstöd

Bedömningsområde 1

1 kap. 4-5 §§ skollagen, 10 kap. 2 § skollagen

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan

1. Skolans värdegrund och uppdrag. Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, Saklighet och allsidighet, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag

2. Övergripande mål och riktlinjer. Normer och värden, Kunskaper, Elevernas ansvar och inflytande, Skola och hem

Kursplaner för ämnena biologi och samhällskunskap i grundskolan (förordning [SKOLFS 2010:37] om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet

Bedömningsområde 2

1 kap. 4-5 §§ skollagen, 2 kap 10 § skollagen, 2 kap. 34 § skollagen, 4 kap. 3-5 §§, 2 kap 10 § skollagen, skollagen, 10 kap. 2 § skollagen

Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan

1. Skolans värdegrund och uppdrag. Grundläggande värden, Förståelse och medmänsklighet, Saklighet och allsidighet, Rättigheter och skyldigheter, Skolans uppdrag

2. Övergripande mål och riktlinjer. Normer och värden, Kunskaper, Elevernas ansvar och inflytande, Skola och hem, Rektorns ansvar